

*Чобітько Оксана Миколаївна, аспірантка,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

1. Постановка проблеми. Проблема збереження в автентичному вигляді об'єктів історико-архітектурної спадщини набула міжнародного значення, причому особливо помітною вона є в тих країнах, де не виконується в повному обсязі пам'яткоохоронне законодавство [1-3]. Незважаючи на те, що Україна приєдналася до міжнародних пам'яткоохоронних організацій і ратифікувала міжнародні правові документи в галузі охорони та реставрації пам'яток, було прийнято Закон «Про охорону культурної спадщини України» (2000 р.) і Державні будівельні нормативи з реставрації (склад, порядок розробки і затвердження науково-проектних документів), проте ситуація в пам'яткоохоронній і реставраційній галузях залишається критичною [4]. Не виконуються правила забудови в охоронних зонах, з'являються об'єкти несанкціонованого будівництва, нищаться пам'ятки для того, аби звільнити місце під нові хмарочоси.

Прихильники глобалізації та індустріалізації можуть заперечити, мовляв, місто – це динамічний живий організм, який постійно розвивається за потребами часу, тому зберегти історичну забудову в її первісному вигляді в усталеному оточенні часто стає неможливим. Проте приклади розвинених країн світу свідчать про протилежне: в Англії і Німеччині, наприклад, функціонує дієвий механізм стимулювання власників історичних будівель до збереження і фахової реставрації своїх об'єктів. В цих країнах хоча й є приклади вторгнення новаторської архітектури в історичний каркас міст, проте разом з тим виконується і пам'яткоохоронне законодавство. Можна сказати, що пам'яткоохоронна і реставраційна галузі є важливими галузями регіональної політики держав.

2. Міжнародна законодавча база. Сьогодні світовою спільнотою визнаний ряд законодавчих документів, які є основою для охорони і реставрації пам'яток архітектури [1-4]. Серед них варто виділити Венеційську хартію 1964 року, Паризьку Конвенцію про захист всесвітньої і природної спадщини 1972 року, Московську хартію архітектурної спадщини 1996 року, Хартію ICOMOS з підготовки спеціалістів у галузі охорони та реставрації об'єктів культурної спадщини, Нарський документ про автентичність та ряд інших [1-3].

Оскільки вище було сказано про небезпеку, яка загрожує пам'яткам архітектури з боку урбанізованого середовища, окремо слід проаналізувати положення, викладені в Рекомендаціях щодо убезпечення культурних цінностей, яким загрожують суспільні або приватні роботи (прийняті 15-ю сесією Генеральної Конференції ЮНЕСКО, Париж, 19 листопада 1968 р.). Актуальність цих Рекомендацій пояснюється тим, що процеси глобалізації негативно впливають на історичне середовище міст, розвиток промисловості та

урбанізація серйозно загрожує існуванню пам'яток. В цих Рекомендаціях надано міжнародне правове визначення терміну “культурні цінності”: в архітектурному контексті це “нерухомі об'єкти, тобто місцевості археологічного, історичного або наукового характеру, споруди чи інші елементи релігійного або світського характеру, що викликають історичний, науковий, мистецький або архітектурний інтерес, а саме архітектурні або традиційні ансамблі, історичні квартали міських чи сільських населених пунктів та залишки попередніх цивілізацій, що мають етнологічну цінність. Це стосується таких нерухомих об'єктів, як руїни, що збереглися на поверхні землі, а також археологічні чи історичні залишки, виявлені в землі; термін “культурні цінності” поширюється також на безпосереднє оточення цих об'єктів” [3, с. 41].

В Рекомендаціях наведено загальні принципи, на яких повинно базуватись збереження пам'яток в умовах урбанізаційних процесів. Насамперед це поширення охоронних заходів на всю територію держав - учасників, а не тільки на окремі пам'ятки та території, постійне оновлення реєстру пам'яток, з включенням до списку нововиявлених пам'яток, збереження автентичності пам'ятки з оточенням і охорона від негативних процесів глобалізації, рятування в будь - який спосіб пам'яток, які вимагають переміщення внаслідок трансформації території (тут варто згадати, скільки пам'яток архітектури України загинуло внаслідок влаштування системи штучних морів і затоплення територій, скільки з них виявилось недоступними для огляду і відвідування).

Необхідність дотримання прийнятих в 1968 році рекомендацій виявляється сьогодні навіть більшою, ніж на початку 1970-х років, оскільки перелік небезпечних впливів актуальний сьогодні як ніколи:

“а) проекти міського розширення або оновлення, які хоч і дозволяють зберегти зареєстровані пам'ятки, все ж спричиняють іноді знесення менш значних споруд, внаслідок чого руйнуються історичні співвідношення та безпосереднє оточення старовинних кварталів;

б) аналогічні проекти, розпочаті в зонах, де традиційні ансамблі, що мають культурну цінність як цілісність, зазнають ризику руйнування, оскільки не містять зареєстрованих пам'яток;

с) непродумані перебудови та ремонт окремих історичних будівель;

д) будівництво або трансформування доріг інтенсивного руху, що створює особливо серйозну небезпеку для місць або важливих споруд чи ансамблів пам'яток, які викликають інтерес з погляду історії” [3, с. 42].

3. Міжнародний досвід перенесення пам'яток на нове місце. В згаданих вище Рекомендаціях також зазначається, що “важливі споруди та інші пам'ятки, переміщені з метою уникнути їхнього руйнування суспільними або приватними роботами, слід знову розмістити в такому місці або безпосередньому оточенні, що нагадувало б їхнє первісне розташування і повертало б їх до схожого природного, історичного та художнього контексту” [3, с. 42]. Останнє положення, попри його зовнішню нереальність, вже давно плідно використовується в розвинених країнах світу.

Серед іноземного досвіду XIX–XX століття варто назвати перенесення виставкового павільйона “Крістал - палац” з Гайд-парку Лондона (1851) до його передмістя Сіднем - Хілл і перенесення готелю “Імперіал” (1916-1922) з Токіо до Нагої, де будівля знаходиться в упорядкованому природному оточенні

Рис 1. Готель “Імперіал”. Сучасна ситуація (фото Г.Шевцової).

Мейджі-Мура Музеум і є туристичним об’єктом (розібрано первісну будівлю в 1968 році, частково відбудовано на новому місці в 1976 році) [6] (рис. 1).

Автор проекту “Крістал-палац” Джозеф Пекстон домігся скасування продажу його збірного павільйону на металобрухт і для цього навіть заснував “Компанію Крістал-палац” (The Crystal Palace Company), яка збрала понад півмільйона фунтів приватного капіталу, що дозволило придбати 389 акрів (157 га) землі в Сіднем-Хіллі, збудувати залізничну колію навколо ділянки, залізничну станцію Crystal Palace, яка діє досьогодні, тобто перетворити парк на туристично-рекреаційну зону зі спроектованим Едвардом Мілнером подвійним каскадом ставків і озером з островами (всього 18 водоймищ), ця система фонтанів проіснувала до 1894-1895 років, потім на місці одного ставка було влаштовано футбольний стадіон (рис. 2). Для обслуговування системи фонтанів було побудовано дві водонапірні башти [5].

Після того, як вдалося викупити металеві конструкції виставкового павільйону у фірми “Fox & Henderson”, новий “Крістал-палац” було розширено, збільшено поверховість з трьох до п’яти поверхів, перетворено зали на експозиції виставок культури різних епох і народів [5]. Відкриття нового “Крістал-палац” відбулось в червні 1854 року, і вже за перші 30 років свого

функціонування цей тематичний парк відвідувало до 2 мільйонів глядачів на рік, тут проводились регулярні кінні змагання, фестивалі, вперше в історії людства було влаштовано парк динозаврів з скульптурами натурального розміру, виконаними Бенджаміном Хокінсом [5].

Рис.2. Креслення первісного Кристал-палац в Лондоні (фрагмент фасаду і план).

Будівля двічі страждала від пожеж: пожежа 1866 року знищила частину історичних залів і оранжереї північного трансепту, а також звіринець. В 1872 році на місці звіринця влаштували 120-метровий морський акваріум [5].

Втім, криза початку ХХ ст. призвела до банкрутства парку розваг. Однак, до продажу парку за борги не дійшло: стараннями лорда-мера Лондона парк було націоналізовано і передано до державної власності, в цьому статусі він проіснував до 1936 року [5].

Висновки. Міжнародний пам'яткоохоронний досвід свідчить про те, що об'єкти-пам'ятки в цивілізованих країнах є складовою регіональної політики збереження історичних цінностей. На прикладі історичних будівель Англії і Японії показано, що навіть тоді, коли зберегти історичний об'єкт в його первісному оточенні

неможливо, розроблені дієві механізми його перенесення на нове місце.

Список використаних джерел

1. Международная хартия по консервации и реставрации исторических памятников и достопримечательных мест. // Методика и практика сохранения памятников архитектуры. – М. , 1974. – С. 123–127.

2. Міжнародна хартія з охорони й реставрації нерухомих пам'яток і визначних місць [Венеціанська хартія] // Україна в міжнародних правових відносинах. – Кн. 2 : Правова охорона культурних цінностей. – К. : Юрінком Інтер, 1997. – С. 392–393.

3. Міжнародні засади охорони нерухокої культурної спадщини. – К. : Фенікс, 2008. – 176 с.

4. Прибега Л. В. Охорона та реставрація об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України: методологічний аспект / Л. В. Прибега. – К. : Мистецтво, 2009. – 304 с.

5. Криштале́вий палац – Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

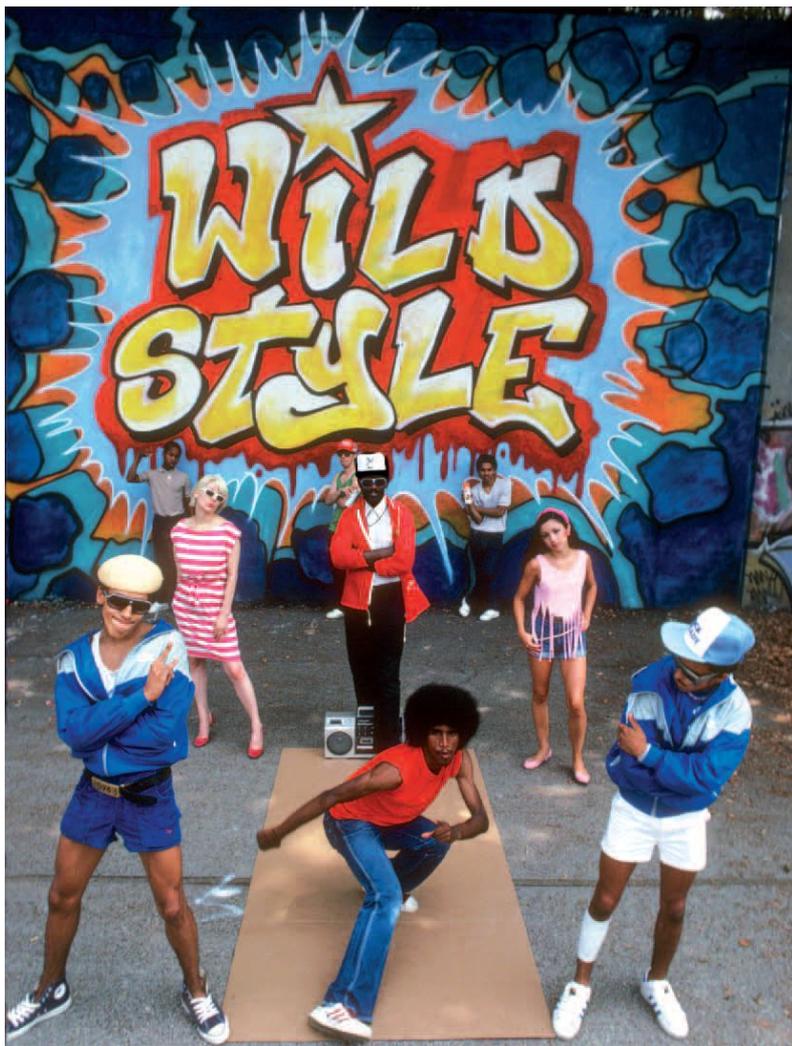
https://uk.wikipedia.org/wiki/Криштале́вий_палац.

6. Imperial Hotel, Tokyo – Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

https://en.wikipedia.org/wiki/Imperial_Hotel,_Tokyo.

*Івашко Олександр Дмитрович, магістрант,
Перегуда Євген Вікторович, доктор політичних наук, професор,
Київський національний університет будівництва і архітектури*
СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА : ПРИБОРКАННЯ ВПЛИВУ ЗНИЗУ

Прояв символічної політики знизу можна проілюструвати на прикладі тенденцій сучасної молодіжної хіп-хоп культури, яка об'єднує багато напрямів і в тому числі включає сучасне вуличне мистецтво. Певною мірою це напрям, дещо споріднений з течією хіппі 1970-х років: прихильники хіп-хоп культури сповідують аполітичність і вважають, що їх об'єднує мистецтво. Це течія, яка

виникла не зверху, як державне політичне замовлення, а саме знизу, і знизу вона справляє в свою чергу вплив на суспільство.

Культура хіп-хопу, що народилася у 1960-ті роки на тлі руху за рівноправні права чорношкірого населення Америки, післявоєнної депресії, загострення проблем серед населення, мала стати не тільки інструментом самовираження, спілкування, взаємоповаги, але й важливим елементом об'єднання людей на фоні соціальної кризи. Оскільки на той час економіка потребувала значних реформ, а рівень добробуту людей Південного Бронксу був занадто низьким, філософією такої нової культури стала ідея, що на

Фото Марти Купер 1.